

JAMA

The word "JAMA" is rendered in a bold, sans-serif font. The letter 'A' is red, while the other letters 'J', 'M', and 'A' are black. From the bottom of each letter, thick, black, dripping paint-like strokes hang down. The central 'A' is significantly larger than the others. Inside the lower part of this large black 'A', there is a white silhouette of a person in a dynamic, possibly dancing or falling, pose.

Pavol Puškár

ISBN: 978-80-99949-32-5

JAMA

The title 'JAMA' is rendered in a large, bold, black, sans-serif font. From the bottom edge of each letter, several vertical, black, teardrop-shaped drips of varying lengths hang down, creating a stark, high-contrast visual effect against the white background. The drips from the 'J' and the first 'A' are particularly long and thick, while those from the 'M' and the second 'A' are shorter and more delicate.

Pavol Puškár

JAMA

Pavol Puškár

1. vydanie

Vydalo vydavateľstvo inspira publishing s. r. o. v roku 2023

Grafický návrh a úprava obálky: © Tatjana Jovic
Jazyková úprava a korektúry: tím inspira publishing
Grafické spracovanie knihy: tím inspira publishing
Tlač: FINIDR s. r. o.

ISBN: 978-80-99949-32-5

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

www.inspirapublishing.eu

1

Krátko nato, ako sa rozlúčili za bránou družstva, kde obe pracovali, sa Marienka otočila na opätku: „Ozaj, Žofi, pošli malého na noc k nám, dnes alebo zajtra – ako ti bude lepšie. Len daj vedieť. Nech sa chlapci zase vybláznia.“

Žofku to celkom potešilo. Dobre jej to padne. Trochu si odpočinie. A hlavne nech Florián na chvíľu zmení prostredie. Potrebuje sa vyšantiť, ako sa na chlapca v jeho veku patrí. Žofka vie, že je „len“ mamou a ani pri najlepšej vôli nedokáže synovi nahradiť otca. A už vôbec nie vrstovníkov. Uvíta každú pomoc na zmiernenie ťažkého obdobia, ktorým si obidvaja prechádzajú. Osemročný chlapec potrebuje viac, než byť stále nalepený na maminej sukni.

„Florino, zajtra môžeš ísť ku krstnej. Na prenocovanie. Chlapci sa už na teba tešia.“

Florián vyskočil od radosti. Tú v poslednom čase nezažíva často. Odvtedy, čo vlani prišiel o milovaného ocka, sú návštevy u krstnej jednou z mála vecí, z ktorých sa vie naozaj potešiť. Veľmi dobre si rozumie s oboma Marienkinými synmi. Pri nich vždy príde na iné myšlienky. Denne sa síce vidia v škole, ale to je niečo iné. Tam nie je priestor na hranie ani na vystrájanie. A chlapec potrebuje zabudnúť. I keď len na čas. Zakaždým sa odtiaľ vráti ako vymenený. Aspoň na niekoľko dní sa tak dostane z ulity smútku za ockom. Vyrastať v takom útlom veku bez otca a súrodencov musí byť pre neho extrémne ná-

ročné. A deti sa najlepšie cítia medzi deťmi. Aj preto je Žofka vďačná za takúto možnosť.

„Mami, mami, chcem ísť už dnes, prosím,“ škemral celé poobedie.

Mala mu čo povedať, teraz s ním bude na nevydržanie. Nedohodli sa predsa na dnešku. A aj keby, nemôže ho len tak pustiť samého cez pol dediny. Veď na to je ešte príliš malý.

Ale zdá sa, že dnes sa na neho usmialo šťastie. Za bránkou zbadal krstného, ako prechádza okolo nich. Hurá, pôjde s ním! Okamžite zalarmoval mamu.

„Nejdem domov, idem k svatovcom,“ Marienkin muž sa snažil vysvetliť, prečo nemôže Floriána zobrať so sebou. A navyše nie veľmi pomohol Žofke, keď rovno pred ním, načisto nevychove, prehlásil: „Flori je už veľký chlapec, takže prejsť popri tých pár domoch v dedine predsa nemôže byť pre neho žiaden problém.“

Floriánovi viac nebolo treba. Žofkino argumentovanie strachom o jeho bezpečnosť razom stratilo na akejkoľvek dovtedajšej sile. Podchvíľou sa ale sama pred sebou zahabla, pretože musela dať krstnému za pravdu.

„Karol, hneď ako sa vrátiš domov od svatov, povedz Marienke, že navečer k vám pošlem Floriho. Nezabudni! Počuješ?“

Prízvukovala mu to najmenej stokrát. Dobre ho pozná. Jeho pamäť je ako ementál a zodpovednosť na bode mrazu. Zvlášť keď pričuchne k pohárik. A keďže je piatok a ide tam, kam ide, zaručene k nemu pričuchne. Ale čože s tým ona už narobí. Sama musí uznať, že Floriána nemôže donekonečna zahanbovať vodením ho za ručičku, ako

keby mal tri roky. Nemôže v ňom večne vidieť malého chlapčeka, tým mu veru nijako nepomôže. Naopak, mala by ho viac učiť samostatnosti, vlievať mu do duše dôveru vo vlastné sily.

Florián sa nevedel dočkať. Nielenže pôjde už dnes, ale dokonca sám! Ako veľký chalan. To budú všetci pozerieť, keď sa u nich objaví bez mamy!

Krstná bývala dole v dedine a Florián tam, pravdaže, nešiel na noc po prvý raz. Nikto ale nemohol tušiť, že to bude naposledy...

Na druhý deň ráno sa vo dverách ich domu objavila Marienka. Tak ako každú sobotu, aj dnes sa zastavila u Žofky na kávu.

„Florián ešte zostal u vás?“ spýtala sa Žofka, keď videla, že prišla sama.

„Florián? Veď u nás nebol,“ zlovestná odpoveď priam zaškrípala vo vzduchu, ako keď sa ostrím noža prejde po prázdnom tanieri.

„Akože u vás nebol? Veď som ho k vám večer poslala, ako sme sa včera dohodli. Aj po tvojom mužovi som to odkázala. Preboha, Marienka, nedes ma!“

Náhle sa pred nimi vynorila tá najčernejšia myšlienka zo všetkých – Florián v noci nebol ani doma, ani u krstnej! Žofku premkol strach, hrdlo sa jej zovrelo úzkosťou. Stála tam ako prikovaná k zemi. No pritom cítila, ako sa jej nohy chcú rozbehnúť do všetkých strán.

„Neboj sa, Žofi, nájdeme ho, neboj! Predsa sa nemožno len tak stratiť,“ utešovala ju rovnako znepokojená Marienka. „Určite u niekoho prespal... alebo iba zablúdil.“

O chvíľku sa objaví pri bráničke, uvidíš. Neboj!“ ubezpečovala ju a sľubovala, že chlapca zaiste nájdu. Ale sama nevelmi verila vlastným slovám. Nie div, že sa jej vystrašenú Žofku nedarilo upokojiť. Akékoľvek pokusy o útechu boli márne.

Obavami bičované zmysly Žofku nástojčivo presviedčali o opaku a všetky nádejne vyzerajúce alternatívy nekompromisne zatláčala do úzadia už v samotnom zárodku. Mozog jej nebol schopný poradiť, čo má robiť. Nech by akokoľvek chcela, vzniknutú situáciu nedokázala v tomto okamihu vidieť inak ako len cez hrubú optiku paniky. A niet sa čomu čudovať. Veď jej posledná skúsenosť s nepriazňou osudu bola stále pomerne čerstvá. Nie je tomu ešte ani rok, čo ju náhle opustil milovaný manžel. Bez akéhokoľvek varovania ho nečakane zradilo zdravie. Skolil ho infarkt. Ten nešťastný deň, keď sa nevrátil domov, mala znovu pred očami. Nik o ňom nemal žiadne správy. Trvalo celé dva dni, kým jeho telo konečne našli. Bez známok života. Hlboko v lese, ktorý tak miloval a v ktorom trávil každú voľnú chvíľu. A teraz, keď sa jej vďaka času a podpore dobrých ľudí okolo seba ako-tak darilo vrátiť sa do normálnych kolají života, je tu zas ten skľučujúci pocit bezmocnosti, ktorý zakúšala vtedy. Zdá sa, že v knihe svojho osudu ešte ani zďaleka nedočítala poslednú trpkú kapitolu. Nešťastie sa jej opäť lepí na päty. Tentoraz si zahráva s tým jediným, čo jej zostalo – so synom. Ďalšiu tragédiu už nezvládne. Ak sa na tomto beznádejnom stave rýchlo čosi nezmení, či ak by sa jej chlapčekovi nebodaj prihodilo niečo zlé, nebude viac schopná existovať.

Zmobilizovala všetky zvyšné sily a rozhodla sa prebiť rezignáciu a negativizmus tou jedinou činnosťou, ktorá momentálne dávala zmysel – ísť ho hľadať. Horúčkovito mihala očami z jednej strany na druhú, akoby ho mala zahliadnuť kdesi nablízku. Odmietala si pripustiť, že ani len netuší, kde by sa Florián mohol nachádzať.

Spolu s Marienkou sa rozbehli dole kopcom k najbližším susedom, pobehovali po dedine, všade sa na neho pýtali, neustále vykrikovali jeho meno. No bezvýsledne. Odvčera ho nikto v dedine nezhliadol. Celé udýchané sa teda vrátili späť domov, aby prehľadali každý centimeter rozsiahleho pozemku.

Žofka vybehla hore záhradou smerom k hranici lesa. Marienka, ktorá ju doposiaľ sprevádzala ako tieň, zrazu zastala, ani čoby práve narazila na neviditeľnú sklenenú stenu.

„Žofi, Žofi!“ skríkla, keď Žofka bola už takmer na pomedzí lesa a záhrady. Marienkino zvolanie ju dobreže nezasadilo do zeme. „Počula si to?“ zaťala do hrobového ticha, ktoré panovalo navôkol. „Počuješ?“ zopakovala tentoraz už aj so zdvihnutým ukazovákam na znak vrcholného sústredenia sa. Jej ruka so vztýčeným prstom a vzápätí i hlava sa mimovoľne otočili doľava, smerujúc do rohu záhrady. Zo strnulého stavu ich vytrhol opätovný tlmený zvuk, ktorý sa odtiaľ ozýval. Obe sa tam spontánne rozbehli.

Na samom konci záhrady sa krčila zemľanka; diera, ktorú využívali na uskladnenie jabĺk a zemiakov počas tuhej zimy aj sparného leta. Nikomu ani na um neprišlo pozrieť sa najprv tam. Poklop, ktorý zakrýval temer horizontálny vchod do tejto prírodnej pivničky, bol priva-

lený k otvoru, tak ako vždy. Je taký ťažký, že aj Žofka má každý raz čo robiť, aby ho zodvihla. Ani len vo sne by jej nenapadlo, že by s ním Florián niekedy dokázal pohnúť. Nemožné! Leda... leda ak by ho včera zabudla zaklopiť. Celkom zneistela. *Preboha!*

Obidve ženy sa ako na povel vrhli k poklopu a spoločnými silami ho odvalili. Ich dohady sa doslova zhmotnili. Dole v jame ležal malý Florián. Okolo neho boli porozhadzované jablká, ktoré inak bývajú pekne uložené v debničkách neďaleko vchodu. Kúsok od chlapca bol prevrátený menší starý košík.

Žofka skočila dolu ako zmyslov zbavená a roztrasenými rukami zdvihla synovo vlhkom presiaknuté telíčko a zaraz ho tlačila hore do úzkeho otvoru. Bez pomoci by už nedokázal vstať.

„Flori, Flori,“ neustále opakovala, zatiaľ čo jednou rukou mu utierala zablatenú tvár, druhou si ho tisla na hrud' v snahe zahriať jeho skrehnuté údy, v ktorých od vyčerpania sotva pulzovala prepotrebná životná sila. Cítila, ako sa celý trasie.

Pre náhly prívál denného svetla ledva otvoril oči. Niečo sa snažil bľabotať. Nemal však na to, aby z úst vypustil súvislú vetu. Ale jeho pokus o úsmev, ktorý vyzeral skôr ako grimasa, bol príslubom, že táto nočná mora sa nemusí skončiť zle. Žofka zavinula Floriána do svetrika, ktorý zo seba pohotovo strhla Marienka, a neprestajne ho chlácholiac, že všetko bude v poriadku, trielili do domu. Nemala potrebu na čokoľvek sa ho pýtať a už vôbec nie karhať ho. Úplne jej postačovalo, že sa našiel a že bol nažive.

Uložili ho do postele a pozakrývali až po uši, aj keď bolo leto a veľmi teplo. Dali mu vodu a nepohli sa od neho ani na krok. Prespal celé doobedie. Zo spánku ho nevytrhli ani sporadické triašky, ktoré šklbali jeho telom. Len podchvíľou sa akoby zo sna snažil niečo povedať, ale nebolo mu nič rozumieť. Oči mu pod viečkami pobehovali sem a tam.

Žofka s Marienkou sa báli čo i len pomyslieť na to, že v tej tmavej, studenej pivnici bol uväznený celučkú noc. Že volal o pomoc, ale nik ho nepočul. Z nočných zvukov a nepreniknuteľnej tmy museli v jeho detskej hlávke celý ten čas víriť hrôzostrašné predstavy. A vôbec. Prečo tam vlastne liezol? A ako je možné, že poklop bol privalený? Na žiadnu z týchto otázok nepoznali odpoveď. Obe ženy netrpezlivo posedávali pri posteli. Len nech sa preberie a vnesie trochu svetla do tohto nešťastia. Neustále sa striedali pri Floriánovom lôžku a každá z nich cítila svoj vlastný diel zodpovednosti za to, čo sa stalo.

Žofka nebola schopná prestať premýšľať nad tým, čo všetko mohla svojou nedbanlivosťou spôsobiť. Pocit viny ju zožieral čoraz viac. Pred očami sa jej odvíjali najrôznejšie scenáre, a ani jeden z nich ju tohto pocitu nezbaľoval. Nazdávala sa, že v podvečer, keď Floriána poslala ku krstnej, muselo mu napadnúť, že zájde ešte do pivnice na konci záhrady po nejaké ovocie – veď vždy im čosi nepriniesli. No včera na to akosi pozabudla a jemu asi neprišlo na um nič lepšie, než ísť po niečo sám. Keďže vchod do pivničky bol zrejme otvorený, iba sa prestrčil dnu. A keď chcel vyjsť von, ťažký poklop sa musel dajakým spôsobom uvoľniť a úbohého chlapca tam uväznil. Proste

nešťastný zhluk náhod. Istotne kričal z plných pľúc, z celej sily sa snažil poklopom pohnúť, búšil do neho. Lenže pivnica bola od domu príliš ďaleko na to, aby ho niekto začul. Prepadal dosiaľ nepoznanému desu z bezmocnosti a postupne stratil všetky sily. Bol úplne vyčerpaný z toho, ako sa znovu a znovu márne pokúšal poklop nadvihnúť. Navyše sa zvečerievalo. Len ťažko si predstaviť tú hrôzu v detskej duši, ktorá ním lomcovala počas nekonečnej noci plnej strachu, chladu a zúfalstva.

Florián začal ako-tak prichádzať k sebe až neskoro po obede. Keď otvoril oči, pobehoval nimi po strope, ani čo by premýšľal, kde sa práve nachádza. Sotva badateľne sa usmial, hneď nato zase v mihu zväžnel. Akoby si ešte nebol celkom istý tým, kde je a či je v bezpečí.

„Florinko, nebolí ťa niečo? Ako ti je?“ spýtala sa ho Žofka so zovretým hrdlom, hneď ako zachytila jeho zmätený pohľad.

„Dobre,“ povedal tak ticho, že ho takmer nebolo počuť a, otočiac sa ku krstnej, ktorá sedela na stoličke na druhej strane postele, rovnako ticho dodal: „Chcel som vám priniesť zopár jablák...“

V ten deň z neho nedostali už ani slovko. Zaspal tak rýchlo, ako sa prebudil. Spal bez prestávky až do druhého rána. Žofka ale na rozdiel od neho nie a nie zaspáť. Celú noc nezažmúrila oči. Podarilo sa jej to až niekedy nad ránom. Tak málo chýbalo, aby dnešný deň vyústil do tragédie.

V nasledujúcich dňoch sa Florián pomaly dával dokopy. Žofka sa snažila ničím mu nepripomínať tú nešťastnú

noc, zvlášť keď sa zdalo, že on sám akoby na všetko zabudol. Bola tomu veľmi opatrne rada, nechcela odplasiť krehkú nádej, že sa z toho dostane bez šrámov.

Pochybnosti o tom, že všetko je tak ako predtým, však každým dňom narastali. Florián bol nezvykle mĺkvy, vyprchala z neho tá typická chlapčenská nespútanosť, ktorou ešte donedávna len tak sršal. Nevyletel skoro ráno na dvor, ako bolo u neho zvykom. Navyše sa práve začali letné prázdniny, no on vylihoval v posteli, neprejavoval záujem o huncúctva, ktoré ho dotiaľ vždy ťahali ísť von a vystrájať. Mama ho s obavami pozorovala, dávala mu čas na to, aby sa dostal do starých koľají. Robila všetko pre to, aby mu nič nevyvolávalo spomienky na ten deň. Vlastne tú noc. Neuniklo jej, že keď už aj bol vonku v záhrade, k pivnici sa ani len nepriblížil. Ak mu tam aj zabľúdl pohľad, strhol sa a na okamih prestal s akoukoľvek činnosťou, ktorú práve vykonával. A zakrátko v nej pokračoval akoby nič.

Keď potom nadišiel nový školský rok, zmeny vo Floriánovom správaní si všimlo i okolie. Zo školy pravidelne nosil poznámky, že je nesústredený a nedáva pozor. Netrvalo dlho a prejavilo sa to, samozrejme, aj na jeho známkach. Prestal mať záujem o kamarátov, nehovoriac o tom, že dokonca odmietal chodiť ku krstnej a jej deťom. Jedinou osobou, ku ktorej prejavoval akú-takú dôveru, bola ich susedka, pani Podmanická. Sám ju vyhľadával a trávil s ňou viac času než kedykoľvek predtým. Ona na jednej strane plota a on na druhej. Zhovárala sa s ním tak, ako sa bežne rozpráva s malými chlapcami. O všetkom, a pritom o ničom. Len tak. Žofka ho sprvu napomí-

nala, aby ju stále neotravoval, ale stará pani to vonkoncom tak nevidela. Bola celkom rada za takého vytrvalého spoločníka. Floriánovu mamu zas upokojovalo, že tu bol aspoň niekto, s kým bol jej syn rád, a že sa neštítal úplne všetkých. Ostatných ľudí sa ale očividne bál. Okrem chvíľ trávených pri plote so susedkou sa z Floriána stával malý introvert – pravý opak toho, kým bol dovtedy.

Žofka sa začala vážne zaoberať tým, že by odtiaľto odišli. Čo i len na čas. Niekam preč, kde mu to nebude pripomínať miesto, ktoré ho oberá o detskú prirodzenosť. Keď sa ale susedka dozvedela, že rozmýšľajú o odchode, snažila sa ich presvedčiť, aby to nerobili, že všetko sa napraví. Len nech zrušia pivnicu, nech ju zasypú. Tú vinila zo všetkého zlého, čo sa im doteraz priplietlo do cesty. Bola totiž bytostne presvedčená o tom, že nielen noc strávená v pivnici, ale predovšetkým temné sily, ktoré sa podľa nej v takýchto jamách mnohokrát skrývajú, sú príčinou rapídnej zmeny v chlapcovom správaní. Bola si tým istá. Verila, že ak zlikvidujú tú jamu, Florián sa z toho dostane.

Žofku nebolo treba dlho presviedčať a veľmi rýchlo si túto teóriu osvojila. Ešte v ten týždeň dala jamu prikrýť starými dverami obitými plechom, na ktoré potom naviezli fúru hliny. Zasypali tak vchod do útrob pivnice a zamedzili tomu, aby sa do nej ktokoľvek dostal.

Ibaže Floriánovo znepokojujúce správanie sa tým nezmenilo. Naopak, bolo stále zrejmejšie, že zasypanie jamy malo len psychologický efekt. Pritom vôbec nie na neho. Nedalo sa nepostrehnúť, ako výrazne a rýchlo upadal na duchu. Nezriedka ho Žofka začula, ako si, se-

diac na zemi za domom, čosi mrmle, na niekoho sa zlostí, akoby sa s kýmisi rozprával. Nikdy však nezachytila jedinú súvislú, hoc aj krátku vetu. Vždy, keď zbadal, že sa k nemu bliži, razom stíchol. Nepomohlo ani jej nenápadné vyzvedanie, čo robí alebo na čo sa hrá. On zakaždým iba preradil na zaryté ticho a nebolo možné z neho čokoľvek dostať.

Zmena sa na Floriánovi prejavovala čoraz viditeľnejšie. Krátke, ale zato intenzívne tiky v okolí očí, občasné nekontrolovateľné zášklby ľavého líca, ba aj celej tváre priniesli Žofii do každodenného života trýznivú starosť o synovo zdravie. No najviac ju trápili jeho nesúrodé poznámky, ktoré prichádzali veľmi nečakane, bez patričného dôvodu. A sem-tam zachytila aj slovko či dve. Priam ju desilo, keď z Floriánových úst začula niečo, čo v tom okamihu absolútne s ničím nesúviselo.

„Oni o tom nevedia...“ Alebo: „Ja to nechcem! Nechcem! Bojím sa!“ Boli to vždy len také krátke výkriky bez akejkolvek príčiny, bez predchádzajúceho impulzu.

„Kto nevie a o čom, Florinko? A čo nechceš, čoho sa, chlapče, bojíš?“ zúfalo sa pokúšala nahliadnúť do jeho myšlienkových pochodov.

On na ňu iba pozrel, akoby nechápal, na čo sa ho pýta, čo od neho chce. Jeho myseľ niekde blúdila.

To najhoršie však ešte len prišlo...

„Ujo Mikúš je škaredý! A zomrie.“

To sa Žofka už neudržala a v návale zúfalstva a bezmocného hnevu na neho vykrikla: „Flori, čo to rozprávaš!? Kedy si ty videl uja Mikúša?! Takto nesmieš rozprávať! Bože, chlapček môj, čo je to s tebou...“

Žofkino trápenie sa zdalo neprekonateľné, keď vtom prišla skutočná rana. Zomrel starosta – Vojto Mikúš! Len niekoľko dní po tom, čo výrok o jeho smrti vyšiel z úst malého Floriána.

Toto už bolo nad jej sily. Doteraz nikomu nepovedala o Floriánovom čudnom správaní, aj keď vedela, že na dedine sa nič neutají. Bála sa o neho. Nepúšťala ho von s tým, že je chorý, inokedy zase, že má osýpky, potom zas niečo iné. To ale nemohlo trvať večne. Prestali sa ukazovať v dedine, vyhýbali sa akejkolvek spoločnosti, doslova sa skrývali pred ľuďmi. Ba aj pred vlastnou rodinou. Nechcela sa nikomu žalovať, že je to čím ďalej, tým horšie. Prepadala pocitu, že sa za synovo správanie hanbí. Lenže – ktorá matka sa hanbí za svoje dieťa, nech by bolo akokoľvek iné? Ľudia vedeli len tolko, že si prešiel tou nočnou traumou. Také niečo musí predsa zanechať na psychike malého chlapca určitú stopu. Ale časom by sa to malo dajako napraviť. Ibaže žiadna náprava neprichádzala. Naopak, Floriánov stav sa vôbec nezlepšoval. No a po tej zmienke o starostovi sa o neho začala skutočne obávať.

Nemienila ďalej strácať čas. Videla len jediné východisko – odísť z prostredia, ktoré mu ten nepríjemný zážitok dennodenne pripomína. Pôjdu niekam, kde ich nikto nepozná, kde nebudú tak na očiach, kde sa stratia v dave. A ak by mu ani zmena prostredia nepomohla, obráti sa na odbornú pomoc, na lekárov. Možno. Dovtedy ale nie.

Rozhodla sa požiadať o pomoc svoju sestru. Už roky žije v meste. Sama, bez detí. Ona im zaiste pomôže. A ako